

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Liber decimus: Ad Cn. Plancum et alios

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARUMAD
FAMILIAREIS,
LIBER DECIMVS,AD
CN. PLANCVM, ET ALIOS.

ARG. Involuitur in Antonii potentiam: Plancum hortatur, ut Rempublicam adjuvet: Agit gratias de Furnio honorifice tractate.

Fabui proficiscens in Græciam: & posteaquam de meo cursu reip. sum voce revocatus, numquam per M. Antonium quietus fui: cujus tanta est, non insolentia (nam id quidem vulgare vitium est) sed immanitas, non modo ut vocem, sed ne vultum quidem liberum possit ferre cuiusquam. Itaque mihi maximæ curæ est, non de mea quidem vita, cui satisfeci, vel ætate, vel factis, vel (si quid etiam hoc ad rem pertinet) gloria: sed me patria sollicitat, in primisque, mi Plance, expectatio consulatus tui: quæ ita longa est, ut optandum sit, et ut possimus ad id reip. spiritum ducere. Quæ potest enim spes esse in ea rep. in qua hominis impotentissimi, atque intemperatissimi armis oppressa sunt omnia? & in qua nec senatus, nec populus vim habet ullam? nec leges ullæ sunt, nec judicia, nec omnino simulacrum aliquod, ac vestigium civitatis? Sed quum acta omnia mitti ad te arbitrabar: nihil erat, quod singulis de rebus scriberem. Illud autem erat amoris mei, quem à tua pueritia susceptum non servavi solum, sed etiam auxi: monere te, atque hortari, ut in temp. omni cogitatione cura que incumberes. Quæ si ad tuum tempus perducitur: facilis gubernatio est. ut perducatur autem, magnæ cum diligentia est, tum fortunæ. Sed & te aliquantò antè (ut spero) habebimus, & præterquam quod reip. consulere debemus, tamen tuæ dignitati ita favemus, ut omne nostrum consilium, studium, officium, operam, laborem, diligentiam, ad amplitudinem tuam conferamus. Ita facillimè & reip. quæ mihi carissima est, & amicicia nostræ, quam sanctissimè nobis colendam puto, me intelligo satisfacturum. Furnium nostrum tanti à te fieri, quantum ipsius humanitas, & dignitas postulat, nec miror, & gaudeo: teque hoc existimare volo, quidquid in eum iudicii, officiique contuleris, id ita me accipere, ut in me ipsum te putem contulisse.

ARG. Excusat se quod in senatum non venit, augendi illius honoris gratia: officium autem in aliis omnibus pollicetur.

CICERO PLANCO S.

MEVM studium honoris tuo pro necessitudine nostræ non defuisset, si aut tutò in senatum, aut honestè

venire potuissem. Sed nec sine periculo quisquam liberè de rep. sentiens versari potest in summa impunitate gladiorum: nec nostræ dignitatis videtur esse, ibi sententiam de rep. dicere, ubi me & melius, & propius audiant armati, quam senatores. Quapropter in privatis rebus nullum neque officium, neque studium meum desiderabis. ne in publicis quidem, si quid erit, in quo me interesse necesse sit, umquam deero, ne cum periculo quidem meo, dignitati tuæ. In iis autem rebus, quæ nihilominus, ut ego absum, confici possunt: peto à te, ut me rationem habere velis & salutis, & dignitatis meæ.

ARG. Hortatur ad Rempublicam tuendam.

CICERO PLANCO S. D.

CUM ipsum Furnium per se vidi libentissimè, tum hoc libentius, quod illum audiens, te videbar audire. Nam & in te militari virtutem, & in administranda provincia iustitiam, & in omni genere prudentiam mihi tuam exposuit, & præterea mihi non ignotam in consuetudine, & familiaritate suavitatem tuam adjunxit: præterea summam erga se liberalitatem. Quæ omnia mihi jucunda, hoc extremum etiam gratum fuit. Ego, Plance, necessitudinem constitutam habui cum domo vestra, antè aliquantùm, quam tu natus es: amorem autem erga te ab ineunte pueritia tua: confirmata jam ætate, familiaritatem cum studio meo, tum iudicio tuo constitutam. His de causis mirabiliter faveo dignitati tuæ: quam mihi tecum statuo esse communem. Omnia summa consecutus es, VIRTUTE DVCE, COMITE FORTVNA: eaque es adeptus adolescens, multis invidentibus, quos ingenio, industriaque fregisti. Nunc me amantiissimum tui, nemini concedentem, qui tibi ventustate necessitudinis potior possit esse, si audies, omnem tibi reliquæ vitæ dignitatem ex optimo reip. statu acquires. Scis profectò, (nihil enim te fugere potuit) fuisse quoddam tempus, cum homines existimarent, te nimis servire temporibus: quod ego quoque existimarem, et te, si ea, quæ patiebare, probare etiam arbitrarer. Sed cum intelligerem,

Ccc

quid

1. Vt possim ad id, Reip. spiritum ducere. Vulgo: ad id tempus. Sed et tempus ut glossam eieci, sollicitans auctoritate optimi codicis Palatini sexti, quicum fuerit unus ex Guelmianis. nemo mihi puto inde traheret. Paulò post quoque scripsi: sed quum illa omnia mitti ad te arbitrabar: quandoquidem esset in Pal. sexto quia, in codicibus aliis quoniam solemini mutatione. Illud miror, Victorium edidisse: sed quum quædam illa omnia essent, vulgo quædam.

2. Te per ea, que patiebare, probare etiam arbitrarer. Rectè sic Pal. Hit-

corplanus, edicio prisca ac Victorii. Intricatus editiones, si ut ea, que patiebare, probasse etiam arbitraret. Mox scripsi: pro-ut unus rep. devesceta: quæ scriptura est in Pal. sexto, editione Vict. Pal. vero primus, editio vetusta; sextus ad exteriorem oram duo Guelmiani deserta. Editiones diversæ. Terum post, ex duobus Palatinis, Hittorpiano, editione Victorii atque antiqua excudendum iussit; quam quo te arbitraret minus et præcipua mea egeret.

quid sentire, te arbitrabar videre quid posses. Nunc alia ratio est. omnium rerum tuum iudicium est, idque liberum. Consul es designatus, optima aetate, summa eloquentia, maxima orbitate reip. virorum talium. Incumbes, per deos immortales, in eam curam, & cogitationem, quae tibi summam dignitatem, & gloriam afferat. Unus autem est, hoc praesertim tempore, per tot annos rep. devexata, reip. bene gerendae cursus ad gloriam. Hae amore magis impulsus scribenda ad te putavi, quam quod arbitraber te monitis, & praecipis egere. Sciebam enim, ex iisdem te hae haurire fontibus, ex quibus ipse haurerem. Quare modum faciam. Nunc tantum significandum putavi: ut potius amorem tibi ostenderem meum, quam ostentarem prudentiam. Interca, quae ad dignitatem tuam pertinere arbitrabor, studiosè, diligenterque curabo.

¶ ARG. Respondet epistola superiori.

PLANCUS CICERONI.

GRATISSIMAE mihi tuae litterae fuerunt, quas ex Furnii sermone te scripsisse animadverto. Ego autem praeteriti temporis excusationem affero, quod te profectum audieram: nec multò antè redisse scivi, quam ex epistola tua cognovi. Nullum enim in te officium, ne minimum quidem, sine maxima culpa videor posse praeterire. in quo tuendo habeo causas plurimas, vel paternae necessitudinis, vel meae à puertitia observantiae, vel tuae erga me mutui amoris. Quare, mi Cicero, quod mea, tuaque patitur aetas, persuade tibi, te unum esse, in quo ego colendo patriam mihi constituerem iustitiam. Omnia igitur tua consilia mihi non magis prudentiae plena, quae summa est, videntur, quam fidelitatis, quam ego ex mea conscientia memor. Quare si aut aliter sentirem, certè admonitio tua me reprimere: aut, si dubitarem, hortatio impelleret possit, ut id sequeretur, quod tu optimum putares. Nunc verò quid est, quod me in aliam partem trahere possit? Quaecumque in me bona sunt, aut fortunae beneficio tributa, aut meo labore parata, etsi à te propter amorem carius sunt aestimata: tamen vel inimicissimi iudicio tanta sunt, ut praeter bonam famam, nihil desiderare videantur. Quare hoc unum tibi persuadeo: quantum vitibus eniti, consilio providere, auctoritate movere potuero, hoc omne reip. semper futurum. Non est ignotus mihi sensus tuus: neque, si facultas operabilis mihi quidem, tui praesentis esset, usquam à tuis consiliis discreparem: nec nunc committam, ut illum meum factum reprehendere iure possis. Sum in expectatione omnium rerum, quid in Gallia citeriore, quid in urbe mense Januario geratur, ut sciam. Interim maximam hic sollicitudinem, curamque sustineo, ne inter aliena vitia tuae gentes nostra mala suam putent occasionem. Quod si proinde, ut ipse mereor, mihi successerit: certè & tibi, cui maxime cupio, & omnibus viris bonis satisfaciam. Fac valeas, meque mutuo diligas.

¶ ARG. Hortatur Plancum ad tuendam Rempublicam.

CICERO PLANCO S.

BINAS à te accepi litteras eodem exemplor, quod ipsum Bargumacho mihi fuit diligentiae tuae. Intellexi enim te laborare, & ut ad me mihi expectatissima litterae perferrentur. Ex quibus cepi fructum duplicem, mihi in comparatione difficilem ad iudicandum, amoremne erga me tuum, an animum in reip. piuris estimandum putarem. EST OMNINO patriae caritas, meo quidem iudicio,

maximae sed amor, voluntatisque conjunctio plus certe habet suavitatis. Itaque commemoratio tua paternae necessitudinis, benivolentiaeque ejus, quam erga me à puertitia contulisses, ceterarumque rerum, quae ad eam sententiam pertinebant, à incredibilem mihi laetitiam attulerunt. Rursus declaratio animi tui, quem haberes de rep. quemque habiturus esses, mihi erat jucundissima. eoque major erat haec laetitia, quod ad illa superiora accedebat. Itaque te non hortor solum, mi Plance, sed planè etiam oro, quod feceris his litteris, quibus tu humanissime respondisti, ut totamente omnique animi impetu in reip. incumbas. Nihil est, quod tibi majori fructui, gloriaeque esse possit: NEQ. QUID QUAM EX OMNIBUS REBUS HUMANIS EST. PRAECLARIUS, AUT PRAESTANTIVS, QUAM DE RE. BENE MERERI. Adhuc enim paritur tua lumina humanitas, & sapientia, me, quod sentiam, liberè dicere. Fortuna suffragante videris res maximas consecutus: quod quamquam sine virtute non potuisses: tamen ex maxima parte, ea, quae es adeptus, fortunae, temporibusque tribuuntur. His temporibus difficillimis reip. quidquid subveneris, id erit totum, & proprium tuum. Incredibile est omnium civium, latrobus exceptis, odium in Antonium. Magna spes in te, & in tuo exercitu magna expectatio. Cujus, per deos, gratia, gloriaeque cave tempus amittas. Sic monco, ut filium: sic faveo, ut mihi: sic hortor, ut & pro patria, & amicissimum.

¶ ARG. Improbatur consilium Planci: pacem armis, non pacione quaerendam ait.

CICERO PLANCO:

QUA locutus est Furnius noster de animo tuo in reip. ea gratissima fuerunt senatui, populoque Rom. probatissima. quae autem recitatae litterae sunt in senatu, nequaquam consentire cum Furnii oratione visa sunt. Pacis enim auctor eras, cum collega tuus, vir clarissimus, à fecidissimis latronibus obsideretur: qui aut postis armis pacem petere debent: aut si pugnantem eam postulant, victoria pacem non pacione paranda tanta sunt, ut praeter bonam Lepidi, vel tuae, quam in partem accepta sint, ex viro optimo, fratre tuo, & ex C. Furnio poteris cognoscere. Me autem impulit tui caritas, ut, quamquam nec tibi ipsi consilium desisset, & fratris, Furniique benivolentia, fidelisque prudentia tibi praesto esset futura, vellem tamen me quoque auctoritatis, pro plurimis nostris necessitudinibus, praecipuum ad te aliquod pervenire. Crede igitur mihi Plance, omnino, quos adhuc gradus dignitatis consecutus sis (es autem adeptus amplissimos eos honorum vocabula habituros, non dignitatis insignia, nisi te cum libertate populi Rom. & cum senatus auctoritate conjunxeris. Sejungente, quae, aliquando ab iis, cum quibus te non tuum iudicium, sed temporum vincula conjunxerunt. Complures in perturbatione reipub. consules dicti: quorum nemo consularis habitus, nisi qui animo exstitit in reip. consularis. Talem igitur te esse oportet, qui primum se ab impiorum civium, tui dissimiliorum, societate sejungas: deinde & senatui: bonisque omnibus auctorem, principem, ducem praebas: postremo, ut pacem esse iudices non in armis positis, sed in abjecto armorum, & servitutis metu. Haec si & ages, & senties, tum erit non modo consul, & consularis, sed magnus etiam & consul, & consularis: sin aliter: tua in istis amplissimis nominibus honorum, non modo dignitas.

1. Ut ad me mihi expectatissima litterae perferrentur. Ita Palatinus primus, Mitroplanus, editio prima ac Victorii: quibus tamen omnibus praepone scripturam Palatinam: ut ad me expectatissima litterae perferrentur, vulgo: ad me tua respiciantur.

2. Ita edibilem mihi laetitiam attulerunt. Ita Palat. primus, Stev. vech. Mitroplanus, editio prima, Victorii. Palatinus sextus, praetulerunt quod non negligendum esse iudico. Lambin. suo more, forte ex obli-

quosissimae libris suis, qui nullibi font legit aeraleras, vulgo attulit. Laneis aliquot interiacentibus, Palatinus primus, Stev. atque impressio prima scribunt: quod tibi majoris fructus gloriaeque esse possit. In fine Epistolae Palatinus primus, tres Gulielmo consuli mss. sic vertit, ut & proprium & amicissimum, quemadmodum quoque est in editionum primaria: ad cuius oram hanc sectionem adproxat signatus: sic vertit: ut & patriae propriumque & amicissimum.

ignitas nulla erit, sed erit summa deformitas. Hæc, impulsus benivolentia, scripsi paulo severius: quæ tu in expectando in ea ratione, quæ te digna est, vera esse cognosces. D XIII. Kal. Aprilis.

ARG. Brevitatem epistola excusat, & cur serius suum in Rempublicam studium patefecerit: Commendat dignitatem suam.

PLANCUS CICERONI.

7 **P**LVRA tibi de meis consiliis scriberem, rationemque omnium redderem verbosius, quæ & tua exhortatione excepti, & mea affirmatione tibi recepi, (non minus enim à te probati, quam diligi semper volui; nec te magis in culpa defensores mihi paravi, quam prædicatores meritum meorum esse volui) sed brevior me dux res faciunt: una, quod publicis litteris omnia sum persecutus: altera, quod M. Variidum, equitem Roman. familiarem meum, ipsum ad te transire iussi, ex quo omnia cognoscere posses. Non, mediis fidius, mediocri dolore afficiebar, cum alii occupare possessionem laudis viderentur: sed usque mihi temperavi, dum perducerem eo rem, ut dignum aliquid & consilium meo, & vestra expectatione efficerem. Quod spero, si me fortuna non fecerit, me consecurum: ut maximo præsidio reipub. nos fuisset, & nunc sentiant homines, & in posterum memoria teneant. A te peto, ut dignitati meæ suffrageris: & quarum rerum spe ad laudem me vocasti, harum fructu in reliquum facias alacriorem. Non minus posse te, quam velle, exploratum mihi est. Fac valeas, meque mutuo diligas.

ARG. Defensorem se libertatis profectus, tamen se id seorsum fecerit, & causas habuerit. De exercitu suo & Republicæ statu significat.

PLANCUS IMP. CONS. DES. S. D. COSS. PR. TRIB. PLEB. SEN. POP. PL. Q. R.

8 **S**I cui forte videor diutius & hominum expectationem, & spem reipub. de mea voluntate tenuisse suspensam: huic prius excusandum me esse arbitror, quam de insequenti officio quidquam ulli pollicendum. Non enim præteritam culpam videri volo redemisse: sed optima mentis cogitata jam pridem, maturo tempore enuntiare. Non me præteribam, in tanta sollicitudine hominum, & tam perturbato statu civitatis, fructuosissimam esse professionem bonæ voluntatis: magnoque honores ex ea te compluteis consecutus videbam. Sed, cum in eum casum me fortuna demisisset, ut aut celeriter pollicendum, magna in spe ad proficiendum impedimenta opponerem: aut, si in eo mihi temperavissem, majores occasiones ad optulandum haberem: expeditius iter communis salutis, quam meæ laudis, esse volui. Nam quis in ea fortuna, quæ mea est, & ab ea vita, quæ in me cognitam hominibus arbitror, & cum ea spe, quam in manibus habeo, aut sordidum quidquam pati, aut perniciosum concupiscere potest? Sed aliquantum nobis temporis, & magni laboris, & multa impensæ opus fuerunt, ut quæ reip. bonisque omnibus polliceremur, exitu præstaremus: neque ad auxilium patriæ nudi cum bona voluntate, sed cum facultatibus accederemus. Confirmandus erat exercitus nobis, magnis sæpe præmiis sollicitatus, ut ab reipub. potius moderata, quam ab uno infinita speraret. Confirmandæ complures civitates, quæ superiore anno largitionibus, concessionibusque præmio-

rum erant obligatæ: ut & illa vana putarent, & eadem melioribus auctoribus petenda existimarent. Elicendæ etiam voluntates reliquorum, qui finitimis provincis exercitiis; præfuerunt: ut potius cum pluribus societatem defendendæ libertatis iniremus, quam cum paucioribus a funestam orbi terrarum victoriam partiremur. Munendi verò nosmetipsi fuimus, aucto exercitu, auxiliisque multiplicatis: ut, cum præferremus sensus aperte, tum etiam, inivis quibusdam, sciri, quid defensus essemus, non esset periculosum. Ita numquam dissitebor, multa me, ut ad effectum horum consiliorum pervenirem, & simulasse invitum, & dissimulasse cum dolore: quod præmatura denuntiatio boni civis imparati, quam periculosa esset, ex casu collegæ videbam. Quo nomine etiam C. Furnio legato, viro forti atque strenuo, plura etiam verbo, quam scriptura, mandata dedimus: ut & tectius ad vos perferrentur, & nos essemus tutiores: quibusque rebus & communem salutem muniti, & nos armari conveniret, præcepimus. Ex quo intelligi potest, curam reip. summæ defendendæ jam pridem apud nos excubare. Nunc, cum deum benignitate ab omni re sumus paratiores, non solum bene sperare de nobis homines, sed exploratè judicare volumus. Legiones habeo v. sub signis, & sua fide, virtuteque reipub. conjunctissimas, & nostra liberalitate nobis obsequentis. Provinciam, omnium civitatum consensu, paratissimam & summa contentione ad officia certantem: equitatus, auxiliorumque tantas copias, quantas hæc gentes ad defendendam suam salutem, libertatemque conficere possunt. Ipse ita sum animo paratus, vel provinciam tueri, vel ire quæ reipub. vocet, vel tradere exercitum, auxilia, provinciamque: ut vel omnem impetum belli in me convertere non recusem, si modo meo casu aut confirmare patriæ salutem, aut periculum possim morari. Hæc si jam expeditis omnibus rebus, tranquillos; statu civitatis polliceor; in damno meæ laudis, reip. commodo lætabor, sin ad societatem integerrimorum & maximorum periculorum accedam: consilia mea æquis iudiciis ab obtrectatione invidiorum defendenda commendo. Mihi quidem ipsi fructus meritum meorum in reip. incolumitate satis magnus est paratus. Eos verò, qui meam auctoritatem, & multo magis vestram fidem secuti, nec ulla spe decipi, nec ullo metu terri potuerunt, ut commendatos vobis habeatis, petendum videtur.

ARG. De studio erga Rempublicam: de dignitate suam quæ egerit, quæ adurisset, qualem exercitum ducat, significat.

PLANCUS CICERONI, S.

NIHIL me tibi temerè, aut te ceteris de me frustra recepiisse lætor. Certè hoc majus habes testimonium amoris mei, quo maturius tibi, quam ceteris, consilia mea volui esse nota. In dies verò meritum meorum fieri accessiones, & prævidere te spero: cognitum magis recipio. Quod ad me attinet, mi Cicero (ita ab imminentibus malis reipub. me adjuvante liberetur) sic honores, præmiaque vestra suspicio, conferenda certè cum immortalitate, ut sine his nihil de meo studio, perseverantiaque sim remissurus. Nisi in multitudine optimorum civium impetus animi mei fuerit singularis, & opera præcipua: nihil ad meam dignitatem accedere volo suffragatione vestra. Concupisco

Ccc 2 autem

1. Sed aliquantum nobis temporis & magni laboris, & multa impensæ opus fuerunt. Vulgo correxerunt, opus fuit: puto quia eos non obvia statim offendunt & ad remerè mutandum præcipies agunt. Ita habet Palat., primus, sextus, Varianus, tres Guelmiani: & Hieronimus. Lambinus quoque hic tacere potuisset: immo quantum homo temerarius est! post statim ex Pall. quatuor Gul. editione principe, scripsi, Elicendæ, non ut vulgatus, elicendæ.

2. Præmiis tibi præteram videram partem. Ita Palatinus sextus, Hieronimus, Victorii editio. Palatinus verò primus, Stev. vechiani-

nus, editio princeps, partem, unde Guelmianus, forte, partem: sed nihil opus ad hanc nostram, vulgo, partem ex glossa: alii partem, quod probat Lambinus, habet tibi.

3. Prævidere te spero. Non video, quid hic agat vulgatum prævidere nostram & res & quatuor mss. Palatinus, primus, sextus, Hieronimus, Stev. vechianus, præca editio. In his epistolæ delevi verbum scripsisse in his antibus illud Palatinus, Stev. vechiano, Hieronimo, Vaticano, & Victoriana editione.

autem nihil mihi: contra quod ipse pugno, & temporis, & rei te moderatorem, facile patior esse. Nihil aut sero, aut exiguo à patria civi tributum potest videri. Exercitum ad sextum Kal. Majas Rhodanum traieci: magnis itineribus. Vienna equites mille via brevioris præmissi. Ipsæ, si ab Lepido non impediatur, celeritate satisfaciam: si autem itineri meo se opposuerit, ad tempus consilium capiam. Copias adduco & numero, & genere, & fidelitate firmissimas. Te, ut diligas me, si mutuo te facturum scis, rogo. Vale.

ARG. Cohoritur ad rem publicam adjuvandam.
CICERO PLANCO.

ETS I satis ex Furnio nostro cognoram, quæ tua voluntas, quod consilium de reipub. esset: tamen, tuis literis lectis, liquidius de toto sensu tuo judicavi. Quamobrem, quamquam in uno prælio omnis fortuna reipub. discepat: quod quidem, cum hæc legeres, jam decretum arbitrabar fore: tamen ipsa fama, quæ de tua voluntate percrebuit, magnam es laudem consecutus. Itaque si consulem Romæ habuissemus, declaratum esset ab senatu cum tuis magnis honoribus, quam gratus esset conatus, & apparatus tuus. Cujus rei non modo non præterit tempus, sed ne maturum quidem etiam nunc, meo quidem iudicio, fuit. IS ENIM DENIQUE HONOS MIHI VIDERI SOLET, qui non propter spem futuri beneficii, sed propter magna merita claris viris defertur, & datur. Quare, si modo aliqua reipub. in qua honos elucere possit, omnibus, mihi crede, amplissimis honoribus abundabis. IS AVTEM QVI VERE APPELLARI POTEST HONOS, non invitamentam ad tempus, sed perpetuam virtutis est præmium. Quamobrem, mi Plance, incumbere toto pectore ad laudem: subveni patriæ: optulari collegæ: omnium gentium consensum, & incredibilem conspirationem adjuva. Me tuorum consiliorum adiutorem, dignitatis fautorem, omnibus in rebus tibi amicissimum, fidelissimumque, cognosces. Ad eas enim causas, quibus inter nos amore sumus, officii, vetustate conjuncti, patriæ caritas accessit: eaq; efficit, ut tuam vitam antefecerim meæ. III. Kalendas Aprilis.

ARG. Cicero officia sibi grata esse commemorat: Studium in Republicam pollicetur.

PLANCIUS CICERONI.

IMMORTALES ago tibi gratias, agamque dum vivam. Nam reiaturum me, assistere non possum. Tantis enim tuis officiis non video mi respondere posse: nisi forte (ut tu gravissimè, disertissimeque scripsisti) ita sensurus es, ut me referre gratiam putes, cum memoria tenebo. Si de filii tui dignitate esset actum, amabilis certe nihil facere potuisses. Prima tuæ sententiæ infinitis cum numeribus: posteriores, ad tempus, arbitriumque amicorum meorum compositæ: oratio assidua, & perpetua de me iurgia cum obrectatoribus propter me, notissima mihi sunt, non mediocriter adhibenda mihi est cura, ut reipub. me civem dignum tuis laudibus præstem: in amicitia tua memorem, atque gratum. Quod reliquum est, tuum munus tuere: & me, si, quem esse voluisti, eum exitu, rebusque cognoscis, defende, ac suscipe. Cum Rhodanum copias traiecissem, fratremque cum tribus milibus equitum præmississem, ipse iter ad Mutinam dirigere: in itinere, de prælio facto, Brutoque, & Mutina obsidione liberatis, audivi. Animadverti, nullum alium receptum Antonium, reliquaque, quæ cum eo essent, habere, nisi in his parti-

bus: duasque ei spes esse propositas: unam Lepidi ipsius, alteram exercitus. Quod quædam pars exercitus novum minus furiosa est, quam qui cum Antonio fuerunt, equitatum gavocavi. Iste in Allobrogibus constiti, ut proinde ad omnia paratus essem, ac res moneret. Si nudus hæc se Antonius conferret: facile mi videor per me suslinere posse, remque publicam ex vestra sententia administrare, quamvis ab exercitu Lepidi recipiatur. Si vero copiarum aliquid secum adducet: & si decima legio veterana, quæ nostra opera revocata cum reliquis est, ad eundem furorem redierit: tamen, ne quid detrimenti fiat, dabitur opera à me: idque me præstaturum spero, dum istinc copias trajectantur, conjunctaque nobiscum facilius perditos opprimant. Hoc tibi pondeo, mi Cicero, neque animum, nec diligentiam mihi defuturam. Cupio mehercules nullam residuam sollicitudinem esse. Sed si fuerit, nec animo, nec benivolentia, nec patientia cujusquam, pro vobis cedam. De quidem ego optem, ut etiam Lepidum ad hujus rei societatem incitem: omniaque ei obsequia polliceor, si modo temp. respicere volet. Utor in hac re adiutoribus, interpretibusque, fratre meo, & Laterense, & Furnio nostro. Non me impediunt privatae offensiones, quo minus pro reipub. salute, etiam cum inimicissimo consentiam. Quod si nihil proficere, nihilominus maximo sum animo: & majore fortasse cum mea gloria vobis satisfaciam. Fac valens, meque mutuo diligas.

ARG. Litteras Planci Senatui gratissimas fuisse: ad recuperandam Republicam libertatem hortatur.

CICERO PLANCO.

ETS I reipub. causa maxime gaudere debeo, tantum ei te præsidii, tantum opis attulisse extremis patre temporibus: tamen ita te victorem complectar, rep. recuperata, ut magnam partem mihi latitiæ tua dignitas afferat, quam & esse jam, & futuram amplissimam intelligo. Cave enim putes ulla unquam litteras graviores, quam tuas, in senatu esse recitatas. Idq; contigit cum meritorum tuorum in reipub. eximia quadam magnitudine, tum verborum, sententiarumque gravitate. Quod mihi quidem minime novum, qui & te nossem, & tuorum 2 litterarum ad me missarum promissa meminissim, & haberem à Furnio nostro tua penitus consilia cognita. sed senatui majora visa sunt, quam erant expectata: non quod unquam de tua voluntate dubitasset: sed nec, quantum facere posses, nec quoad progredi velles, exploratum satis habebat. Itaque cum ad v. idus Aprilis, manè mihi tuas litteras M. Varisidius reddidisset, easque legissem: incredibili gaudio sum elatus: cumque magna multitudo, optimorum virorum, & civium me domo deduceret, feci continuo omne participes meæ voluptatis. Interim ad me venit Munatius noster, 3 ut consuleret: at ego ei litteras tuas: nihil dum enim sciebat, nam ad me primum Varisidius: idq; sibi à te mandatum esse dicebat. Paulo post idem mihi Munatius eas litteras legendas dedit, quas ipsi miserat, quas & eas publicè placuit, ut statim ad Cornutum prætorem urbis litteras deferremus: qui, quod consules aberant, consulare munus sustinebat more majorum. Senatus est continuo convocatus, frequensque convenit propter famam, atque expectationem tuarum litterarum. Recitatis litteris, oblata religio Cornuto est, pullatorum admonitu, non satis diligenter cum auspiciis operam dedisse. Idque à nostro collegio

1. Si autem itineri meo se opposuerit. Elepanissima lectio usurpata Victorio, & ex Vaticano codice eruta. Vulgo: si autem in itinere meo opposuerit. in fine epistolæ editi: si nonne se fallarum scis ex Palatinis, Vaticanis excerptis, editione principæ Victoriana. Alias visitur: si nonne me fallarum id scis.

2. Litterarum ad me missarum promissa meminissim. Tenentur hæc contra Rhodiginum & Victorios, & duo Palatini, optimi codices. Et mihi nullo modo videtur aliquid mutandum. Primogenita tamen editio, præmissa, & Stevvechianus codex: præmissa meminissim: quæ addidit, non ut Rhodiginum, quem novissimus irrisivum emendationum & explicationum: cœcum omnia iura confundentem, adjuvemas: sed ut diversitatem hæc à libris esse constaret, quam in suis non inven-

rat post Pothianum doctissimus Hærruzæ suæ. Paullo post duo Palatini, prima editio, Peckio excerptas Stevve senatui majora visa sunt quam erant spectata, ut epistola 14. Pall. duo Gullelmis: eundem spectatam jam suas litteras.

3. De consuetas: at ego ei litteras tuas: nihil dum, &c. Ita Pall. Stevvech. Hærruzæ, præfata editio. Vulgo: ut consueverat, & ego ei litteras tuas dedi. paullo item post ex Patatino sexto ex Hærruzæno editio: quas ipsi miserat, quas publicè licet publicetur: & eas quas publicè. Delevi eundem ex eisdem libris 20 verbis. Iterum mox libentius legemus: ex duobus Gullelmis: senatus mox consueverat, frequens convenit, & civis velleis nihil.

collegio comprobatur est. Itaque res dilata est in posterum. Eo autem die magna mihi pro tua dignitate contentio cum Servilio: qui cum gratia effecisset, ut sua sententia prima pronuntiaretur, frequens eum senatus reliquit & in alia omnia discessit: meaque sententia, quae secunda pronuntiata erat, cum frequenter assentiretur senatus, rogatu Servilii P. Titius intercessit. Res in posterum dilata. Venit paratus Servilius, Jovi ipsi iniquus: cujus in templo res agebatur. Hunc quemadmodum fregetim, quantaque contentione Titium intercessorem abjecerim: ex aliorum te litteris malo cognoscere. Unum hoc ex meis: senatus gravior, constantior, amicioz tuis laudibus esse non potuit, quam tum fuit. Nec verò tibi senatus amicioz, quam cuncta civitas. Mirabiliter enim populus R. universus, & omnium generum, ordinumque consensus ad liberandam remp. conspiravit. Perge igitur, ut agis, nomenque tuum commenda immortalitati: atque huc omnia, *QUAE HABENT speciem gloriae, collecta inimicissimis splendore insignibus contemne, & brevia, fucata, caduca existima. VERVM DECUS* in virtute positum est, quae maximè illustratur magnis in remp. meritis. Eam facultatem habes maximam, quam quum complexus es, & tenes, perface, ut ne minù resp. tibi, quam tu resp. debeas. *Me tua dignitas non modo fautorem, sed etiam amplificatorem cognoscet.* Id cum resp. quae mihi vita est mea carior, tum nostrae necessitudini debere me iudico. Atque in his curis, quas contuli ad dignitatem tuam, cepi magnam voluptatem, quòd bene cognitam mihi T. Munatii prudentiam, & fidem, magis etiam perspexi in ejus incredibili erga te benivolentia, & diligentia. 111. idus Aprileis.

ARG. Scribit de Senatus consilio, in sententiam Planci facta: Hortatur, ut reliquias belli Antoniani conficiat.

CICERO PLANCO.

13 **U**T primùm potestas data est augendae dignitatis tuae, nihil praetermissi in te ornando, quod positum est aut in praemio virtutis, aut in honore verborum. Id ex ipso senatusconsulto poteris cognoscere. ita enim est per scriptum, ut à me de scripto dicta sententia est: quam senatus frequens sequutus est summo studio, magnoque consensu. Ego quamquam ex tuis litteris, quas mihi misisti, perspexeram te magis iudicio bonorum, quam insignibus gloriae delectari: tamen considerandum existimavi, etiam si tu nihil postulares, quantum tibi à repub. deberetur. Tu contexas extrema cum primis. Qui enim M. Antonium opprèsserit, is bellum consecerit. Itaque Homerus non Ajacem, nec Achillem sed Ulyssè appellavit *2 πολίπορον*.

ARG. Laudat Plancum quòd celeri auxilio Brutum collegam adjuverit. Hortatur ut belli reliquias extinguat.

CICERO PLANCO, S.

14 **O** GRATIAM famam biduo ante victoriam, de subsidio tuo, de studio, de celeritate, de copiis. Atque etiam hostibus fuis, spes omnis in te est. Fugisse enim ex praecio Mutinensi dicantur notissimi latronum duces. EST AVTEM non minùs gratum extrema delere, quam prima depellere. Equidem spectabam jam tuas litteras, idque cum multis. Sperabamque etiam, Lepidum reipub. temporibus admonitum, tecum & reipub. satis esse facturum. In illam igitur curam incumbere mi Plance, ut ne quae scintilla teterzimi belli relinqueretur, quod si egit factum: & remp. divino beneficio affeceris, & ipse aeternam gloriam consequere D. III. Non. Maj.

ARG. Quid egeris & quid agas in Antonio opprimendo, exponit.

PLANCUS CICERONI.

His litteris scriptis, quae postea accidissent, scire te, ad rempub. putavi pertinere. Sedulitas mea, (ut spero) & mihi, & reipub. tulit fructum. Namque assiduis interuentis cum Lepido egi, ut, ommissa omni contentione, reconciliataque voluntate nostra, communi consilio reipub. succurreret: se, liberos, urbemque pluris, quam unum perditum, abjectumque latronem putaret: obsequioque meo, si ita faceret, ad omnes res abuteretur. Profeci itaque per Laterensem internuntium. fidem mihi dedit, se Antonium, si prohibere provincia sua non potuisset, bello persecuturum: me, ut venirem, copiasque conjungerem, rogavit: eoque magis, quòd & Antonium ab equitatu firmus esse dicebatur, & Lepidus ne mediocrem quidem equitatum habebat. Nam etiam ex paucitate ejus, non multis ante diebus, decem, qui optimi fuerant, ad me transferunt. Quibus rebus ego cognitis, cunctatus non sum in cursu bonorum consiliorum: Lepidum adjuvandum putavi. Adventus meus quid profecturus esset, vidit vel quòd equitatu meo persequi, atque opprimere equitatum ejus possem: vel quòd exercitus Lepidi eam partem, quae corrupta est, & ab repub. alienata, & corrigere, & coercere praesentia mei exercitus possem. Itaque in Hara, flumine maximo, quod in sinibus est Allobrogum, ponte uno die factò, exercitum ad quartum idus Maji traduxi. Cum verò mihi nuntiatum esset, L. Antonium praemissum cum equitibus, & cohortibus ad Forum Julii venisse: fratrem cum equitum quatuor millibus, ut occurreret ei, misi ad v. idus Maji. Ipse maximis itineribus cum quatuor legionibus expeditis, & reliquo equitatu subsecutus. Si nos mediocri modo fortuna reipub. adjuverit: & audaciae perditorum, & nostrae sollicitudinis hic finem reperiemus. Quòd si latro, praecognito nostro adventu, rursus in Italiam se recipere coeperit, Bruti erit officium, occurrere ei: cui scio nec consilium, nec animum defuturum. Ego tamen, si id acciderit, fratrem cum equitatu mittam, qui sequatur, Italiam à vastatione defendat. Fac valeas, meque mutuo diligas.

ARG. Gratissimas senatus fuisse Planci litteras: Eam se sententiam in Senatu dixisse pro Planco, cui omnes assenserint: Monet, ut in subitò suo consilio utatur, & ne senatus sententiam expellet.

CICERO PLANCO.

N I H I L post hominum memoriam gloriosius, nihil gratius, ne tempore quidem ipso opportunius accidere vidi, quam tuas, Plance, litteras. Reddite sunt enim frequenti senatu Cornuto, cum is frigidus sanè, & inconstans recitasset litteras Lepidi sub eas statim recitate sunt tuae, non sine magnis quidem clamoribus. Cum rebus enim ipsis essent & studiis, beneficiisque in rempub. gratissimae; 3 tum erant gravissimis verbis, & sententiis. Flagitare senatus institit Cornutum, ut referret statim de tuis litteris. Ille se considerare velle. Cum ei magnum convicium fieret cuncto à senatu: quinque tribuni plebei retulerunt. Servilius rogatus, rem distulit. ego eam sententiam dixi, cui sunt assensu ad unum, ea quae fuerit, ex senatusconsulto cognoscet. Tu, quamquam consilio non eges, vel abundas potius, tamen hoc animo esse debes, ut nihil huc rejicias: neve in rebus tam subitis, tamque angustis à senatu consilium petendum putes. Ipse tibi sis servatus.

Ccc 3

quocum.

1. *Ervia, fucata, caduca existima* Elegantiorez mihi gratias agent ob relictum hunc ex Palatino sexto locum: sic enim exsertis litteris syllab. s. conceptum habet. Hittorpi quoque liber fucata agnoscit Palatini verò primus, fugatoria. vulgò, *ervia, fucata & caduca existima*, superius statim edidi ex Pall. duobus, Gulielmianis, editione Victorii, quae habent *speciem gloriae collecta inimicissimis splendore insignibus contemne*, ut arguam lectionem Lambini assentente, ex binis, ut ait, Memorians *collectam ex magnis*, inferius verò mihi placet Palatini & Stevvechiani scri-

ptura, quum complexus es, tenes, perface.

2. *Πολίπορον* Vibium eversozem sive vastatorem.

3. *Tum erant gravissimis verbis & sententiis. Flagitare*. Alii *sententia plena*. Lambinus perscripsit pro *plena* sed illud v.ocabali lobdicitum & Ciceronis non esse taceat; rejiciendum tamen aut negligendum non arbitrat. Quid non Tulliana in Tullio: *superum hominis*; Abdicant id certe Pall. Stevvech. Hitt. Varr. atque dudum Victorius. Recet & illud ait vel dicit statim post.

quocumque te ratio reip. ducet, sequare. Cures, ut antè factum aliquid à te egregium audiamus, quàm futurum putavimus. Illud tibi promitto, quidquid à te erit factum, id entatum non modò ut fideliter, sed etiam ut sapienter factum, comprobaturum.

¶ ARG. De statu belli. De fratre à se dimisso.

PLANCUS CICERONI.

17 ANTONIUS Id. Maj. ad Forum Julii cum primis copiis venit. Ventidius bidui spatio abest ab eo. Lepidus ad Forum Voconii castra habet: qui locus à Foro Julii quattuor, & viginti milia passus abest: ibique me expectare constituit, quemadmodum ipse mihi scripsit. Quod si omnia mihi integra & ipse, & fortuna servavit: recipio vobis, celeriter me negotium ex sententia confecturum. Fratrem meum, assiduis laboribus, concursationibusque confectum, graviter se habuisse, antea tibi scripsi: sed tamen, cum primùm posse ingredi cepit, non magis sibi, quàm reipub. se convalescisse existimans, ad omnia pericula princeps esse non recusabat. Sed ego eum non solum hortatus sum, verùm etiam cõegi illò proficisci: quod & illa valitudine magis conficere se, quàm me juvare posset in castris: & quod acerbissimo interitu consulum repub. nudatam, tali cive pratore in urbanis officiis indigere existimabam. Quod si qui vestrum non probabit, mihi prudentiam in consilio defuisse sciat, non illi erga patriam fidelitatem. Lepidus tamen, quod ego desiderabam, fecit, ut Apellam ad me mitteret, 1 quo obside, fide illius, & societatis in rep. administranda uterer. Studium mihi suum L. Gellius, de tribus fratribus Segaviano probavit: quo ego interprete novissimè ad Lepidum sum usus. Amicum cum reip. cognosse videor: libenterque ei sum testimonio, & omnibus ero, qui bene merentur. Fac valeas, meque mutuo diligas, dignitatemque meam, si mereor, tuearis, sicut adhuc singulari cum benivolentia fecisti.

¶ ARG. Narrat, quibus ex causis ad Lepidum proficiscatur.

PLANCUS CICERONI.

18 Quid in animo habuerim, cum Lævus, Nervaque discesserunt à me, & ex litteris, quas ei dedi, & ex ipsis cognoscere potuisti, qui omnibus rebus, consiliisque meis interfuerunt. Accidit mihi, quod homini pudenti, & cupido satisfaciendi reipubl. bonisque omnibus accidere solet: ut consilium sequenter periculosum magis, dum me probarem, quàm tutum, quod habere posset obreclationem. Itaque post discessum legatorum, cum binis continuis litteris & Lepidus me, ut venirem, rogaret, & Latrensis multò etiam magis propè implorans obtestaretur: non ullam rem aliam extimescens, quàm eandem, quæ mihi quoque facit timorem, varietatem, atque infidelitatem exercitus ejus: non dubitandum putavi, quin succurrerem, meque communi periculo offerrem. Sciebam enim, & cautius illud erat consilium, expectare me ad Isaram, dum Brutus trajiceret exercitum: & cum collega consentiente, sicut milites faciunt, hostibus obviam ire. Tamen si quid Lepidus bene sentiens, detrimenti cepisset, hoc omne assignatum iri aut pertinacia mea, aut timori videbam, si aut hominem offensum mihi, conjunctum cum repub. non sublevassem: aut ipse à certamine belli tam necessarii me removissem. Itaque potius periclitari volui,

si possem mea presentia & Lepidum tueri, & exercitum facere meliorem, quàm nimis cautus videri. Sollicitiorem certè hominem non suis contractis, neminem puto fuisse. Nam, quæ res nullam habebat dubitationem, si exercitus Lepidi abiret: ea nunc magnam affert sollicitudinem; magnumque habet casum. Mihi enim si contigisset, ut prior occurrerem Anronio, non mehercules horam constitisset: tantum ego & mihi confido. & sic percussus illius copias, Ventidiique Mulonis castra despicio. Sed non possum non exhorrescere, si quid intra eutem subest vulneris, quod prius nocere potest, quàm sciri, curarique possit. Sed certe nisi uno loco me tenerem, magnum periculum ipse Lepidus, magnam etiam pars exercitus adiret, quæ bene de rep. sentit. Magnam etiam perdit hostes accessionem sibi fecissent, si quas copias à Lepido abstraxissent. Quæ si adventus meus presierit, agam gratias fortunæ, constantiaque meæ, quæ ad hanc periclitantiam excitavit. Itaque ad XII. Kal. Jun. ab Isara castra movi: pontem tamen quem in Isara feceram castellis duobus ad capita positus, reliqui: praesidiaque ibi firma posui, ut vententi Bruto, exercituique ejus sine mora transitus esset paratus. Ipse, ut spero, diebus octo, quibus has litteras dabam, cum Lepidi copiis me conjungam.

¶ ARG. De gratiarum actione Planci. De litteris Planci ad senatum. Plancum hortatur, ut reliquias belle conficiat.

CICERO PLANCO.

19 QUAMQVAM gratiarum actionem à te non desiderabam, cum te re ipsa, atque animo scirem esse gratissimum: tamen (satis enim) fuit ea mihi perijuncta, sic enim vidi, quasi ea, quæ oculis cernuntur, me à te amari. Dices, quid amari? Semper equidem, sed nunquam illustrius. Litteræ tuæ mirabiliter gratae sunt senatui, cum rebus ipsis, quæ erant gravissimæ, & maxime fortissimi animi, summi que consilii: tum etiam gravitate sententiarum, atque verborum. Sed, mi Plance, incumbe, ut bellis extrema perficias, in hoc erit summa & gratia, & gloria. Cupio omnia reipub. causa; sed, mehercules, in ea conferenda jam defatigatus non multò plus patriæ faveo, quàm tuæ gloriæ: cuius maximam facultatem tibi dico immortales, ut spero, dedere; quam completere, obsecro. Qui enim Antonium oppresserit, is hoc bellum teterrimum, periculosissimumque confecerit.

¶ ARG. De Lepidi incerta voluntate. Hortatur, ut Antonium opprimas.

CICERO PLANCO.

20 ITA erant omnia, quæ istinc afferbantur, incerta, ut quid ad te scriberem, non occurreret. Modò enim quæ vellemus, de Lepido, modò contrà nuntiabantur. De te tamen fama constans, nec decipi posse, nec vinci: quorum, alterius fortuna partem habet quandam: alterum proprium est prudentia tua. Sed accepi litteras à collega tuo, datas idibus Majis: in quibus erat, te adscripsisse, à Lepido non recipi Antonium. Quod erit certius, si tu ad nos idem scripseris. sed minus audes fortasse propter inanem latitiam litterarum superiorum. 3 Verum, ut errarem, id Plance voluisti (quis enim id effugerit?) sic decipi te non potuisti, quis non videt? Nunc vero etiam jam erroris causa sublata est. Culpa enim illa, BIS AD RVNDEM, vulgari reprehensa proverbio est. Sin ut scripseris ad collegam,

1. Quo obside fide illius & societatis. Ita Palatinus primus. Sextus tantum, fidei, sed cum nota expunctionis elementi i. Miror improbitatem Lambini, qui hoc loco Victorii emendationem verissimam & eruditissimam, quàm omnia alia ejusdem viscus suis unguis absterit, ignoravit. O litteræ, ô humanitas, sic vos soletis homines immutare! Quid multis? Ita quoque Vaticanæ excerptæ, vulgus imperitiæ suæ vellicans obliquavit: fide illius & societate, &c. Mox statim lego ex Victorii editione & Palatino primo: studium mihi suum L. Gellius, de tribus fratribus Segaviano probavit: cum sextus habeat: in ea 14 studium mihi suum L. Gellius à. i. fr. segaviano. Vaticanus: studium mihi L. Gellius. editiones veteres: studium in eate suum L. Gellius de tribus fratribus Segaviano.

2. Si quid intra eutem subest vulneris. Delitium quondam suæ Gallia Cl. Puteanus, malebat aliter: jureque præterea carpit Lambinum, paulò ante reponentem: hominem rationibus suis male contractis, planè contra Planci sententiam.

3. Verum, ut errarem, id Plance voluisti. Defendat vulgatum & amplectatur Lambinus: verum ut errares, mi Plance, potuisti: mihi illa potior est, quam reperi in Palatino primo (nam in sexto aliquot harum epistolaram delunt) & Vaticanæ excerptis: quæ cum sic in Mediceo incidisset Egnatius, legebat: Verum ut errares id Plance voluisti qui tuum id te fugeres, aut sic decipi te non potuisti qui non videt. Adhuc seorsum esse ironicum & à contrariis.

Ita se res habet, omni cura liberati sumus: nec tamen erimus prius, quam ita esse tu nos feceris certiores. Mea quidem, ut ad te scripsi scripsi, hæc sententia est: Qui reliquias hujus belli oppresserit, eum totius belli confectorem fore: quem te & opto esse, & confido futurum. Studia mea erga te, quibus certe nulla esse majora poterunt, tibi tam grata esse, quam ego puta vi fore, minime mitior, vehementerque lætor. Quæ quidem tu, si res ista erit, majora, & graviora cognosces. Quarto Kalendas Junias.

ARG. *Lepidum Antonio conjunctum nuntias. Novos copias postulat. Dignitatem suam commendat.*

PLANCUS CICERONI.

21 **P**UDERET me inconstantia rearum litterarum, si non hæc ex aliena levitate penderent. Omnia feci, quare Lepido conjuncto ad temp. defendendam, minore sollicitudine vestra, perditis resisterem. Omnia ei & petenti recepisti, & ultro pollicitus sum, scripsique tibi biduo ante, confidere me, bono Lepido esse usurum, communique consilio bellum administraturum. Credidi chiographis ejus: affirmationi præsentis Laterensis: qui tum apud me erat, reconciliaremque esse Lepido, fidemque haberem, orabat. Non licuit diutius bene de eo sperare. Illud certe cavi, & cavebo, ne mea credulitate reip. summa fallatur. Cum isaram flumen, uno die posto effecto, exercitum traduxissem, pro magnitudine rei celeritatem adhibens, quod petierat per litteras ipse, ut maturarem venire: præsto mihi fuit stator ejus cum litteris, quibus, ne venirem, denuntiabat, se posse per se conficere negotium, interea ad isaram expectarem. Iudicabo temerarium meum consilium tibi: nihilominus ire decreram, existimans eum socium gloriæ vitare. Putabam posse me: nec de laude jejuni hominis delibare quidquam: & subesse tamen propinquis locis, ut, si durius aliquid esset, succurrere celeriter possem. Ego non malus homo hoc suspicabar. At Laterensis, vir sanctissimus, suo chiographo mittit mihi litteras, meisque desperans de se, de exercitu, de Lepidi fide, querensque se destitutum: in quibus aperte denuntiat, videam, ne fallar, suam fidem solutam esse: reip. ne desum. Exemplar ejus chiographi Titio misi. Ipsa chiographa omnia, & quibus credidi, & ea, quibus fidem non habendam putavi. Lævo Cispio dabo perferenda: qui omnibus his interfuit rebus. Accessit eo, ut milites ejus, cum Lepidus concionaretur, improbi per se, corrupti etiam per eos, qui præsent, Candidos, Rufiniosque, & ceteros, quos, cum opus erit, scietis, conclamarint viri boni, pacem se velle, neque esse cum illis pugnatos, duobus jam consulibus singularibus occisis, tot civibus pro patria amissis, hostibus denique omnibus judicatis, bonisque publicatis: neque hoc aut vindicaret Lepidus, aut sanarar. Huc me venire, & duobus exercitibus conjunctis obijcere exercitum fidelissimum, auxilia maxima, principes Galliarum, provinciam cunctam, summam clementiam, & temeritatis esse vidi: mihi que, si ita oppressus essem, remque publicam mecum prodidisset, mortuo non modò honorem, 2 sed misericordiam quoque defuturum. Ita que rediturus sum: nec tanta munera perditis hominibus dari posse sinam. Ut exercitum locis habeam opportunis, provinciam tuear, etiam si ille exercitus desciderit, omnia que integra fervem, dabo operam, quoad exercitus huc summittatis, parique felicitate temp. hic vindicetis. nec depugnare, si occasio tulerit:

nec obideri, si necesse fuerit: nec mori, si casus incidere, pro vobis, paratior, fuit quisquam. Quare hortor te, mi Cicero, exercitum huc trajiciendum quam primum cures, & matures prius, quam hostes magis corroborentur, & nostris perturbentur. In quo si celeritas erit adhibita, respública in possessione victoriae, deletis sceleratis, permanebit. Fac valeas, meque diligas. Fratrem meum tibi, fortissimum civem, & ad omnia paratissimum, excusam litteris, qui ex labore in febriculam incidit assiduam, & satis molestat. Cum primum poterit istuc recurrere, non dubitabit, ne quo loco resp. desit. Meam dignitatem commendatam habeas, rogo. Concupiscere me nihil oportet. habeo te & amantissimum mei, & quod optavi, summæ auctoritatis. Tu videris, quantum, & quando tuum munus apud me velis esse. Tantum terogo, in Hirtii locum me subdas, & ad tuum amorem, & ad meam observantiam.

ARG. *Respondet Planco, agrum dividendum præfici cupienti.*

CICERO PLANCO.

IN TE, & in collega omnis spes est, diis approbantibus. 22 Concordia vestra, quæ senatui declarata litteris vestris est, munificè & senatus, & cuncta civitas delectata est. Quod ad me scripseras de re agraria: si consultus senatus esset ut quisque honorificentissimam de te sententiam dixisset, eam secutus essem: qui certe ego fuisset. Sed propter tarditatem sententiarum, moramque rerum, cum ea, quæ consulebantur, ad exitum non pervenirent: commodissimum mihi, Plancoque fratri visum est, uti eo, quod ne nostro arbitratu componeretur, quis fuerit impedimento, arbitror te ex Planci litteris cognovisse. Sed si in senatus consulto, si in ceteris rebus desideras aliquid: sic tibi persuade, tantum esse apud omnes bonos tui caritatem, ut nullum genus amplissimæ dignitatis excogitari possit, quod tibi non paratum sit. Litteras tuas vehementer expecto, & quidem taleis, qualeis maxime opto. Vale.

ARG. *Se a Lepido deceptum, se copias illi opposuisse, se ab Octavio auxilia petere.*

PLANCUS CICERONI.

NUM QUAM mehercules, mi Cicero, me prænitebit, 23 maxima pericula pro patria subire, dum, si quid acciderit mihi, a reprehensione temeritatis absim. Confineretur imprudentia me lapsus si unquam Lepido ex animo credidisset. CREDULITAS ENIM ERROR EST MAGIS, quam culpa: & quidem in optimi cujusque mentem facillimè irrepit. Sed ego non hoc vitio præne sum deceptus. Lepidum enim pulchre noram. Quid ergo est? Pudor me, qui in bello maxime est periculosus, hunc casum coegit subire. Nam, si uno loco esset, verberar, ne cui obtreclatorum viderer & nimium pertinaciter Lepido offensus, & mea patientia etiam alere bellum. Itaque copias propè in conspectum Lepidi, Antonii que adduxi, quadragintaque millium passuum spatio relicto consedi, eo consilio, ut vel celeriter accedere, vel salutariter recipere me possem. Adjunxi hæc, in loco eligendo, flumen oppositum ut haberem: in quo mora transitus esset: Vocontii sub manu ut essent, 3 per quorum loca mihi fideliter pateret iter. Lepidus, desperato adventu meo, quem non mediocriter captabat, se cum Antonio conjunxit ad xv. Kal. Junias: eodemque die ad me castra moverunt: viginti milia passuum cum absissent, res mihi nuntiata est. Dedi operam deum benignitate, ut & celeriter me reciperem, & hic discessus nihil fugæ simile

1. *Nec de laude jejuni hominis delibare.* Sic edidit Victorius, extatque hæc lectio in Palatino primo, vulgo *delibare*, unde Lambinus *delibare* magno applausu fecit, exponitque *delibare* pro *detrahare* & *diminueret*.
2. *Misericordiam quoque defuturum.* Hoc loquendi genus dudum A. Gellius: eleganter eruditè hinc quoque Victorii sagacitas asseruit, inveniòque sic in excerptis. Quod moneo, ne quis in talia nostræ editionis incidens, *σφάμας* hypothetarum existimet, vulgo: *defuturum*.

ran, sicut Epikola sequenti; Tentum esse apud omnes bonos tui caritatem ex Vaticani excerptis & editione Victorii restitit; vulgo *tantum*.
3. *Per quorum loca mihi fideliter pateret iter.* Nihil hinc mutandum: licet Palatinus sextus initio tenuerit: *mibi pater & frater*; quoniam quodum fuisse in Hirtio, adnotavit Gulielmus; & inde legit; *Per quorum loca mihi fideliter pateret & frater*. Veniam adjuvò, si rationem nam parati eramus eas cernere. In Medio sermè epikolæ quoque conjectat: *In quo casu tamen interpretatus*.

miles haberet: non milles ullus, non eques, non quidquam impedimentorum amitteretur, aut ab illis ferventibus lateronibus interceptetur. Itaque pridie nonas Junias omnes copias Isaram trajeci, pontemque, quos feceram, interrupi, ut spatium ad colligendum se homines haberent, & ego me interea cum collega jungerem: quem triduum has dabam litteras, expectabam. Laterensis nostri & fidem, & animum singularem in tempore semper fatebor. Sed certe nimia ejus indulgentia in Lepidum, ad hanc pericula perspicenda fecit eum minus sagacem. Qui quidem cum in fraudem se deductum videret, manus, quas justius in Lepidi perniciem armasset, sibi afferre conatus est. In quo casu tamen interpellatus & adhuc vivit, & dicitur victurus. Sed tamen de hoc mihi parum certum est. Magno cum dolore parricidarum elapsus sum his, veniebant enim eodem furore in me, quo in patriam, incitati. Iracundias autem harum rerum recentis habebant: quod Lepidum castigare non destiteram, ut exstingeret bellum: quod colloquia facta improbabam: quod legatos, fide Lepidi missos ad me, in conspectum venire vetaveram: quod C. Catium Vestinum, tribunum militum, missum ab Antonio ad me cum litteris, exceptam. In quo hanc capio voluptatem, quod certe, quo magis me petiverunt, tanto majorem his frustratio dolorem attulit. Tu, mi Cicero, quod adhuc fecisti, idem praesta: ut vigilantem, nervosaeque nos, qui stamus in acie, subornes. Veniat Caesar cum copiis, quas habet firmissimas, aut, si ipsum aliqua res impedit, exercitus mittatur: cujus ipsius magnum agitur periculum. Quicquid aliquando futurum fuit in castris perditorum contra patriam, hoc omne jam convenit. Pro urbis vero salute cur non omnibus facultatibus, quas habemus, utamur? Quod si vos istuc non deseritis, profecto, quod ad me attinet, omnibus rebus abunde rei publicae satisfaciam. Te quidem, mi Cicero, in dies, mehercules, habeo cariorem: sollicitudinesque meas quotidie magis tua merita exacuunt, ne quid aut ex amore, aut ex iudicio tuo perdam. Opto ut mihi liceat jam, praesenti pietate meorum officiorum tua beneficia tibi facere jucundiora. Octavo idus Jun. 2. Cujazone: ex sinibus Allobrogum.

PLANCUS IMP. CONS. DESIGN. S.D.
CICERONI.

ARG. Beneficiorum se memorem pollicetur. Copias suas narrat. Subsidia Octavii patitur, cumque quasi res publica parum amantem capiat.

24 **F**ACERE non possum, quin in singulas res, meritaque tua, tibi gratias agam. Sed mehercule facio cum pudore. Neque enim tanta necessitudo, quantum tu mihi tecum esse voluisti, desiderare videtur gratiarum actionem. Neque ego lubenter pro maximis tuis beneficiis tam vili munere defungar orationis: & malo praesens observantia, indulgentia, assiduitate, memorem me tibi probare. Quod si mihi vita contigerit, omnes gratas amicitias, atque etiam pietas propinquitates, in tua observantia, indulgentia, assiduitate vincam. Amor enim tuus, ac iudicium de me, utrum mihi plus dignitatis in perpetuum, an voluptatis, quotidie sit allaturus, non facile dixerim. De militum commodis, fuit tibi cura: quos ego non potentiae meae causa (nihil enim me non salutariter cogitare scio) ornari vo-

lui à senatu: sed primum, quod ita meritis judicabam deinde, quod ad omnes casus conjunctiores resp. esse volebam: novissimè, ut ab omni omnium sollicitatione a vestros eos, tales vobis praestare possem, quales adhuc fuerunt. Nos adhuc hic omnia integra sustinimus. Quod consilium nostrum, etsi, quantum sit aviditas hominum, non sine causa, talis victoriae, scio: tamen vobis probari spero. Non enim, si quid in his exercitiis sit offensum, magna subsidia resp. habet expedita, 3 quibus subito impetu, ac latrocínio parricidarum resistat. Copias vero nostras notas tibi esse arbitror. In castris meis legiones sunt veteranae tres: tironum vel luculentissima ex omnibus una: in castris Bruti una veterana legio: altera bima: octo tironum. Ita universus exercitus, numero amplissimus est, firmitate exiguus. Quantum autem in acie tironi sit committendum, nimium saepe expertum habemus. Ad hoc robur nostrorum exercituum, sive Africanus exercitus, qui est veteranus, sive Caesaris accessisset, a quo animo summam temp. in discrimen deduceremus. Aliquantò autem propius esse, quod ad Caesarem attinet, videbamus. Nihil detritum eum litteris hotari: neque ille intermisit affirmare, se sine mora venire: cum interim aversum illum ab hac cogitatione ad alia consilia video se contulisse. Ego tamen ad eum Furnium nostrum cum mandatis, litterisque missi, si quid forte proficere possent. Scis tu, mi Cicero, quod ad Caesaris amorem attinet, societatem mihi esse tecum: vel quod in familiaritate Caesaris, vivo illo, jam tueri eum, & diligere fuit mihi necesse: vel quod ipse, quoad ego nosse potui, moderatissimè, atque humanissimè fuit sensus: vel quod ex tam insigni amicitia mea, atque Caesaris, hunc filii loco, & illius, & vestro iudicio substitutum, non proinde habere, turpe mihi videtur. Sed, quicquid tibi scribo, dolenter mehercule magis, quam inimicè facio. Quod vivit Antonius hodie, quod Lepidus una est, quod exercitus habent non contemnendos, quod sperant, quod audent: omne Caesari acceptum referre possunt. Neque ego superiora repetam. Sed ex eo tempore, quo ipse mihi professus est se venire, si venire voluisset, aut oppressum jam bellum esset, aut in averissimam illi Hispaniam cum detrimento eorum maximo detrusum. Quae mens eum, aut quorum consilia à tanta gloria, sibi verò etiam necessaria, ac salutari, advocat, & ad cogitationem consulatus bimestris, summo cum terrore hominum, & insulsa cum efflagitatione transulerit, exputare non possum. Multum in hac re mihi videntur necessarij ejus, & resp. & ipsius causa proficere posse: plurimum, ut puto, tu quoque: cujus ille tanta merita habet, quanta nemo, praeter me, numquam enim obliviscar, maxima, ac plurima me tibi debere. De his rebus, ut exigeret cum eo, Furnio mandavi. Quod si, quantum debeo, habuero apud eum auctoritatem, plurimum ipsum jureo. Nos interea duriore conditione bellum sustinemus, quod neque expeditissimam ditionem putamus: neque tamen refugiendo commissuri sumus, ut majus detrimentum resp. accipere possit. Quod si aut Caesar se respexerit, aut Africanæ legiones celeriter venerint, securos vos ab hac parte reddemus. Tu, ut institui, me diligas rogo, proprieque tuum esse, tibi persuadeas. V. Kal. Sext. ex castris.

ARG.

1. Legatos fide Lepidi missos ad me, in conspectum venire vetaveram. Ita edidit Victorius, neque aliter in Palatino primo, nam quod vulgo Lepidi dimissos visum est, praecedentique vocabuli extrema syllaba adhaesit posteriori. Vulgo excusum est dimissos ad me in conspectum venire vetaveram. Paulo post, ex Palatino primo ex editione Victoriana (nam ex Mediceo hanc lectionem attulit, quam ad primam quoque impressionem, notat Egnatius) ex Historiano lego: missum ab Antonio ad me non litteris exceptam, quamquam in Palatino sexto, primo erat, exceptam, sed exceptam rectius. Videatur Caesar libro I. Belli civilis. Adem lib. III. Virgilius Buc. II.

Nonne ego te vidi Damonis pessimi capram
Excipere insidias.

Vulgatum est: missum ab Antonio ad eum cum litteris interceptam.

2. Covarone; Scaliger conjicit Curatulo; idemque monuit Gruterum per epistolam Lindebrogius, alluduntque mss. in quibus Covarone.

3. Quibus subito impetu ac latrocínio parricidarum resistat. Ita elegantissime ac probissime Palatinus sextus, Historianus, Stevchianus, et ex Mediceo adnotat quoque P. Vict. Propert. lib. II. Tangula poterit trudere prima manu: & plura apud Passeratium, & Pistorium, aliosque. Sic Virgilius omnia pro curra; vulgo, impetui.

¶ ARG. Prætura petenda præpropere festinationem reprehendit in Furnio.

CICERO S. D. FURNIO.

Sintereſt, id quod homines arbitrantur, reſp. te, ut inſtituiſti, atque feciſti, navare operam, rebusque maximis, quæ ad exſtinguendas reliquias belli pertinent, intereſſe: nihil videris melius, neque laudabilius, neque honeſtius facere poſſe. Iſtamque operam tuam, navitatem, animum in republicam celeritati præturæ anteponendam cenſeo. Nolo enim te ignorare, quantam laudem conſecutus ſis: mihi crede, proximam Planco, idque ipſius Planci teſtimonio, præterea fama, ſcientiaque omnium. Quamobrem ſi quid operis tibi etiam nunc reſtat, id maximo opere cenſeo perſequendum. Quid enim honeſtius, aut quid honeſto anteponendum? Sin autem ſatiſfactum reiſpubl. putas, celeriter ad comitia, quam mature futura ſunt, veniendum cenſeo: dummodò ne quid hæc ambitioſa feſtinatio aliquid immineat ejus gloriæ, quam conſecuti ſumus. Multi clariffimi viri, cum reiſpubl. darent operam, annum petitionis ſuæ non obierunt. Quod eo facilius nobis eſt, quod non eſt annus hic tibi deſtinatus; ut, ſi aditus fuiſſes, poſt biennium tuus annus eſſet. Nunc nihil prætermittere videre uſitati, & quaſi legitimi temporis ad petendum. Videro autem, Planco conſule, etſi etiam ſine eo rationes expeditas haberes; tamen ſplendidiorem petitionem tuam, ſi modo iſta ex ſententia conſecta eſſent. Omnino plura me ſcribere, cum tuum tantum conſilium, judiciumque ſit, arbitrari non ita neceſſe: ſed tamen ſententiam meam tibi ignotam eſſe nolebam. Cujus eſt hæc ſumma, ut omnia te metiri dignitate malim, quam ambitione: majoremque fructum ponere in perpetuitate laudis quam in celeritate præturæ. Hæc eadem locutus ſum domitio, adhibito Q. fratre meo, & Cæcina, & Calviſio, ſtudioſiſſimis tui, cum Dardanus, libertus tuus, intereſſet. omnibus probari videbatur oratio mea. ſed tu optime judicabis.

¶ ARG. Gratulatur de Narbonenſi pugna eviſa. De Planci & Bruti concordia. Diſſuadet prætura petitionem.

M. CICERO S. D. C. FURNIO.

Lecris tuis litteris, quibus declarabas, aut omitteſdas Narbonenſis, aut cum periculo dimicandum, illud magis timui: quod vitatum non moleſtè fero. Quod de Planci & Bruti concordia ſcribis, in eo vel maximam ſpem pono victoriæ. De Gallorum ſtudio, nos aliquando cognoſcemus, ut ſcribis, cuius id opera maximè excitatum ſit. Sed jam (mihi crede) cognovimus. Itaque jucundiffimis tuis litteris ſtomachatus ſum in extremo. Scribis enim, ſi in Sextilem comitia, citò te: ſin jam conſecta, citius, ne diutius cum periculo fatuus ſis. O mi Furni, quam tu cauſam tuam non noſti, qui alienas iam facile diſcas! Tu nunc candidatum te putas, & id cogitas, ut aut ad comitia curras: aut ſi jam conſecta, a domi tua ſis, ne cum maximo periculo, ut ſcribis, ſtultiſſimus ſis. Non arbitror te ita ſentire. omneſis enim tuos ad laudem impetus novi. Quod ſi, ut ſcribis, ita ſentis, non magis te, quam de te judicium reprehendo meum. Te adipiſcendi magiſtratus leviffimi, & divulgatiſſimi, ſi ita adipiſcatur, ut plerique, præpropere feſtinatio abducat à tantis laudibus, quibus te omneſis in cælum jure, & verè ferunt? Scilicet id agitur, utrum hæc petitione, an proxi-

ma prætor ſias, non ut ita de rep. mercare, omni honore ut digniſſimus judicare? Utrum neſcis, quam alte aſcenderis? an pro nihilo id putas? Si neſcis, tibi ignoſco: nos in culpa ſumus. Sin intelligis; ulia tibi eſt prætura, vel officio, quod pauci, vel gloria, quam omnes ſequuntur, dulcior? Hæc de te & ego & Calviſius, homo magni judicii, tuique amantiſſimus, te accuſamus quotidie. Comitia tamen, quum ex his pendes, quantum facere poſſumus, quod multiſ de cauſis reiſpubl. arbitramur conducere, 2 in Januar. menſem protrudimus. Vince igitur, & vale.

¶ ARG. Accuſat ut immemorem beneficiorum. Diſſuadet, ne cum Antonio pacem conciliet.

CICERO LEPIDO, SAL.

Quod mihi, pro ſumma erga te benevolentia, magna cura eſt, ut quam ampliſſima dignitate ſis, moleſtè tui, te ſenatuſ gratias non egiffe, cum eſſes ab eo ordine ornatus ſummis honoribus. Pacis inter civeſ conciliandæ te cupidum eſſe lex tor, eam ſi à ſervitute ſejungis, conſules & reiſpubl. & dignitati tuæ. Sin iſta pax perditum hominem in poſſeſſionem impotentiffimi dominatus reſtitutura eſt, hoc animo ſcito omneſis ſanos, ut mortem ſervituti anteponan. Itaque ſapientiſſus, meo quidem judicio facies, ſi te in iſtam pacificationem non interpones, quæ neque ſenatuſ, neque populo, nec cuiquam bono probatur. Sed hæc audies ex aliis, aut certior ſies literis. Tu pro tua prudentia, quid optimum factu ſit, videbis.

¶ ARG. Dolet ſe participem conſpirationis in Cæſarem non fuiſſe; ut & Antonium, unà non fuiſſe interfectum; ſtudium libertatis recuperanda declarat.

CICERO TREBONIO, SAL.

Quam vellem ad illas pulcherrimas epulas me idibus Martii invitariſſes! reliquiarum nihil haberemus. At nunc cum his tantum negotii eſt, ut veſtrum illud divinum in reiſpubl. beneficium non nullam habeat querelam. Quod verò à te, viro optimo, ſeductus eſt, tuoque beneficio adhuc vivit hæc peſtis, interdum, quod mihi vix fas eſt, tibi ſubiraſcor. Mihi enim negotii plus reliquiſti tui, quam præter me, omnibus. Ut enim primum poſt Antonii ſcediſſimum diſceſſum ſenatus haberi liberè poterit, ad illum animum meum reverti priſtinum, quæ tu cum civi accerrimo, patre tuo, in ore, & amore ſemper habuiſſi. Nam cum ſenatum ad xiiii. Kalendas Januariæ tribuni pleb. vocaviſſent, deque alia te referrent: rotam reiſpubl. ſum complexus, egique acerrimè, ſenatumque jam languentem, & deſeſſum, ad priſtinam virtutem, conſuetudinemque revocavi, magis animi, quam ingenti viribus. Hic dies, meaque contentio, atque actio, ſpem primum populo Romano attulit libertatis recuperandæ. Nec verò ipſe poſtea tempus ullum intermiſi de reiſpubl. non cogitandi ſolum, ſed etiam agendi. Quod niſi res urbanas, aſtaque omnia ad te perferri arbitraret, ipſe perſcriberem: quamquam etiam maximis occupationibus impeditus. Sed illa cognoſces ex aliis: à me pauca: & ea ſummatim. Habemus fortem ſenatum: conſulareſ partim timidos, partim malè ſentienteſ. Magnum damnum factum eſt in ſervio. L. Cæſar optime ſentit: ſed quod avunculus eſt, non acerrimas dicit ſententias. Conſules egregii: præclarus D. Brutus: puer egregius Cæſar, de quo ſpero equidem reliqua. Hoc verò certum habeto, niſi ille veteranos celeriter conſcripſiſſet: legionesque

ccc 5

dux

1. Domi tua ſis, ut cum maximo periculo. Ita hunc locum Viſt. edidit exturbato vocabulo ſcilicet quod poſt ſe & ante ſe injectum hæſerat. At Stev. & Pal. primus Triſtè jugulant. Mihi, ut facit Pal. ſextus, hæc verba omnia unco trahenda videntur: ſcilicet ne cum maximo periculo, ut ſcribis, ſtultiſſimus ſis. Nam ex ſuperioribus ab aliquo ſciſſo conſecta, & hæc inſecta ſunt.

2. In Januariam menſem protrudimus. Coactus ſum cedere majori conſenſui in hæc lectione admittenda, videlicet Palatino or. mo. Stev. Vancani excerptis, editioni Victoriana: & revera aptius eſt quam vulgarum editionum præſentimus, tennente tamen illud Palatino Sexto, & Hirtorpiano proficente, præſentimus. In præcedente epiſtola Pal. ſext. & Hirtorpiano ſcribunt illum locum: ſin autem officiſ reiſpubl. ſatiſ factum putas.

3. GALE

dux de exercitu Antonii ad eum se auctoritatem contulissent, atque is oppositus esset tector Antonio: nihil Anronium scelere, nihil crudelitatis prateriturum fuisse. Hæc tibi, etsi audita esse arbitrabar, volui tamen notiora esse. Plura scribam, si plus orti habuero.

G. De suo erga Appium exultantem studio scribis.
CICERO APPIO.

29 DE meo studio erga salutem, & incolomitatem tuam, credo te cognosse ex litteris tuorum: quibus me cumulatisimè satisfecisse cerò scio: nec his concedo, quamquam sunt singulari in te benivolentia, ut te saluum malint, quam ego. Illi mihi necesse est concedant, ut tibi plus, quam ipsi, hoc tempore prodesse possim: quod quidem nec desisti facere, nec desistam: & jam in maxima re feci, & fundamenta jeci salutis tuæ. Tu fac bono animo, magnoque sis, meque tibi nulla re defuturam esse confidas. Prædie nonas Quinquelesis.

G. ARG. Superatum ad Mutinam Antonium scribit.

I GALBA CICERONI
SAL.

30 DECIMO SEPTIMO Kalend. Maji, quo die Pansa in castris Hirtii erat futurus, cum quo ego eram (nam ei obviam processeram millia passus centum, quo maturius veniret) Antonius legiones eduxit duas, secundam, & quintamtrigesimam, & cohortes prætorias duas, unam suam, alteram Silani, evocatorum partem. Ita obviam venit nobis, quod nos quatuor legiones tironum habere solum arbitrabatur. Sed noctu, quo tutius venire in castra possemus, legionem Martiam, cui ego præesse solebam, & duas cohortes prætorias miserat Hirtius nobis. Cum equites Antonii apparuissent, contineri neque legio Martia, neque cohortes prætoriae potuerunt: quas sequi cepimus coacti, quum eas retinere non poteramus. Antonius ad Forum Gallorum suas copias continebat: neque sciri volebat, se legiones habere: tantum equitatum, & levem armaturam ostendebat. Posteaquam vidit, se invito, legionem ire Pansa, sequi se duas legiones iussit tironum. Postea, quam angustias paludis, & silvarum transivimus, acies est instructa à nobis duodecim cohortium. Nondum venerant legiones duæ; repente Antonius in aciem suas copias de vico produxit: & sine mora concurrat. Primum ita pugnatum est, ut acrius non posset ex utraque parte pugnari: & si dexterius cornu, in quo eram cum Martiæ legionis cohortibus octo, impetu primo fugaverat legionem tricesimam quintam Antonii, ut amplius passus * ultra aciem, quo loco steterat, processerit. Itaque cum equites nostrum cornu circumire vellent, recipere me cœpi, & levem armaturam opponere Maurorum equitibus, ne aversos nostros aggredirentur. Interim video me esse inter Antonianos, Antoniumque post me esse aliquantò. repente equum immisi ad eam legionem tironum, quæ veniebat ex castris, scuto rejecto. Antoniani me insequi: nostri pisa conicere velle. Ita nescio quo fato sum servatus: quod sum citò à nostris cognitus. In ipsa æmilia, ubi cohors Cæsaris prætoria erat, diu pugnatum est. Cornu sinistrum, quod erat infirmius, ubi Martiæ legionis duæ cohortes erant, & cohors prætoria, pedem referre cœperunt, quod ab equitatu circuibantur, quo vel plurimum valet Antonius. Cum omnes se recepissent nostri ordines, recipere me novissimus cœpi ad castra. Antonius, tamquam victor, castra putavit se posse capere. Quò cum venit, complureis ibi amittit, nec egit quidquam. Audita re, Hirtius cum cohortibus viginti veteranis redenti Antonio in sua castra occurrit, copiasque ejus omnes de-

levit, fugavit eodemque loco, ubi erat pugnatum ad forum Gallorum. Antonius cum equitibus hora noctis quarta, se in castra sua ad Mutinam recepit. Hirtius in ea castra rediit, unde Pansa exierat, ubi duas legiones reliquerat, quæ ab Antonio erant oppugnatae. Sic partem majorem suarum copiarum Antonius amittit veteranarum. Nec id tamen sine aliqua jactura cohortium prætorianarum nostratum, & legionis Martiæ fieri potuit. Aquilæ duæ, signa sexaginta sunt relata Antonii. Res bene gesta est. Ad XII. Kalendas Maji, ex castris.

G. ARG. Excusat moram studii in Republicam per litteras nondum declaratis: se tamen resp. studiosum esse.

C. ASINIUS POLLIO. CICERONIS D.

MINIMè mirum tibi debet, videri, nihil me scripsisse, de republ. posteaquam itum est ad arma. Nam salutus Castellonensis, qui semper tenuit nostros tabellarios, etsi nunc frequentioribus latrocinii infestior factus est: tamen nequaquam tanta in mora est, quanta, qui locis omnibus dispositi ab utraque parte scrutantur tabellarios, & retinent. Itaque nisi nave perlata litteræ essent, omnino nescirem, quid istic fieret. Nunc verò nactus occasionem, posteaquam navigari cœptum est, cupidissimè, & quam creberimè potero, scribam ad te. Ne moveare ejus sermonibus, quem tamen nemo est, qui videre velit, tamen nequaquam proinde, ac dignus est, oderunt homines, periculum non est. Ad eò enim invisus mihi, ut nihil non acerbum putem, quod commune cum illo sit, Natura autem mea, & studia trahunt me ad pacis, & libertatis cupiditatem. Itaque illud initium civilis belli sæpe desievi. Cùm verò non liceret mihi nullius partis esse: quia utrobique magnos inimicos habebam: ea castra fugi, in quibus planè tutum me ab insidiis inimici sciebam non futurum. compulsus eò, quò minimè volebam, ne in extremis essem, planè pericula non dubitanter adii. Cæsarem verò, quod me in tanta fortuna, modò cognitum, vetustissimorum familiarium loco habuit, dilexi summa cum pietate, & fide. Quæ mea sententia gerere mihi licuit, ita feci, ut optimus quisque maximè probaret. Quod iussus sum eo tempore, atque ita feci, ut appareret invito imperaturo esse. Cujus facti injustissima invidia erudire me potuit, quam jucunda libertas, & quam misera sub dominatione vita esset. Ita, si id agitur, ut rursus in potestate omnia unius sint: quicumque is est, ei me proheor inimicum. Nec periculum est ullum, quod pro libertate aut refugiam aut deprecet. Sed consules neque senatus consulto, neque litteris præceperant mihi, quid facerem. Unas enim post idas Martias demum à Pansa litteras accepi, in quibus hortatur me, ut enatus scribam, me & exercitum in potestate ejus futurum. Quòd cùm Lepidus concionaretur, atque omnibus scriberet, se consentire cum Antonio, maximè contrarium fuit. Nam quibus commeatibus, invito illo, per illius provinciam legiones ducerem? aut, si cetera transissem, num etiam Alpeis poteram transvolare, quæ præsidio illius tenentur? Adde huc, quòd per litteras nulla conditione potuerunt. Sexcentis enim locis excutiuntur: deinde etiam retinentur à Lepido tabellariis. Illud me Cordubæ pro concione dixisse, ne vocabat in dubium, provinciam me nulli, nisi qui ab senatu missus venisset, traditurum. Nam de legione trigesima tradenda quantas haberim conciones, quid ego scribam? Quæ tradita, quanto pro republ. infirmior futurus fuerim, quis ignorat? Hac enim legione, noli acrius, aut pugnacius quidquam putare esse. Quare eum me existima esse, qui primum pacis cupidissimus sim: (omnes enim civeis planè studeo esse salvos) deinde, qui & me, & temp. vindicare in libertate paratus sim. Quòd fami-

I GALBA CICERONI SAL.) Hanc inscriptionem invenimus in optimis codicibus nostris, neque aliter edidit Petrus Vict. Alii *Sergium* Galba scribunt. Lamb. SER. GALBA. Nos nihil neque à libris neque à Vict. decepti volumus.

familiarium meum in tuorum numero habes, opinione tua mihi gratius est. Invideo illi tamen, quod ambulat, & jocatur tecum. Quæ res, quanti æstimem, si umquam liceat vivere in otio, experieris. Nullum enim vestigium abs te recessurus sum. Illud vehementer admittor, non scripsisse te mihi, manendo in provincia, an ducendo exercitum in Italiam, reip. magis satisfacere possim. Ego quidem, etsi mihi tutius, ac minus laboriosum est, manere, tamen quia video tali tempore multo magis legionibus opus esse, quam provinciis, quæ præsertim recuperari nullo negotio possunt, constitui, ut nunc est, cum exercitu proficisci. Deinde ex litteris, quas Panfæ misi, cognosces omnia. nam tibi earum exemplar misi. xviii. Kal. April. Cordubæ. Vale.

ARG. De Balbi flagitio & suo in temp. studio.
C. ASINIUS POLLIO, CICERONI.

BALBUS quaestor, magna numerata pecunia, magno pondere auri, majore argenti coacto de publicis exactionibus, ne stipendio quidem militibus reddito, duxit se à Gadibus, & triduum tempestate retentus ad Calpen, Kal. Junius trajecit sese in regnum Bogudis, planè bene cultiatus. His rumoribus utrum Gadis reteratur, an Romam, (ad singulos enim nuntios turpissimè consilia mutatur) nondum scio. sed præter furtiva, & rapina, & virgibus, hæc quoque fecit, ut ipse gloriarì solet, eadem, quæ C. Cæsar. Ludis, quos Gadibus fecit, Herennium Gallum, hisfrionem, summo ludorum die anulo aureo donatum, in xviii. seshum deduxit. tot enim fecerat ordines equestris loci. Quatuorviratum sibi prorogavit; comitia biennii biduo habuit, hoc est, renuntiavit, quos ei visum est. exules reduxit, non horum temporum, sed illorum, quibus à seditionis senatus trucidatus, aut expulsus est, Sex. Varo proconsule. Illa vero jam ne Cæsaris quidem exemplo: quod ludis prætextam de suo itinere ad L. Lentulum proconsulem sollicitandum posuit. Et quidem cum ageretur, flevis, memoria rerum gestarum commotus. Gladiatoribus autem Fadium quandam, militem Pompejanum, quia, cum depressus in ludum bis gratis depugnasset, auctore sese nolebat, & ad populum confugerat: primum Gallos equites immisit in populum; (collecti enim lapides sunt in eum, cum abriperetur Fadius) deinde abstractum defodit in ludo: & vivum conbussit: cum quidem pransus, nudis pedibus, tunica soluta, manibus ad tergum rejectis, inambularet, & illi miserò querenti, c. r. NATUS SUM: responderet, Abi, nunc populi fidem implora. Bestiis vero civis Romanos, etiam in his circulatorum quandam auctoritatem, notissimum hominem Hispali, quia deformis erat, objecit. Cum hujuscemodi portento res mihi fuit. Sed de illo plura coram. Nunc, quod præstat, quid me velis facere, constituit. Treis legiones firmas habeo: quantum unam vicissimam octavam cum ad se initio belli accessisset. Antonius hac pollicitatione, quo die in castra venisset, denarios quingenos singulis militibus daturum: in victoria vero eadem præmia, quæ suis legionibus (quorum quis ullam finem, aut modum futurum putavit?) incitavit, nam retinui, ægrè mehercules; nec retinuissem, si uno loco habuissem, utpote cum singula quædam cohortes seditionem fecerint. Reliquas quoque legiones non destitit litteris,

atque insinuit pollicitationibus incitare. Nec verò minus Lepidus uris me & suis, & Antonii litteris, ut legionem trigessimam mitterem sibi. Itaque quem exercitum neque vendere ullis præmiis volui, nec eorum periculorum metu, quæ victoribus illis portendebantur, diminueret, debetis existimare retentum, & conservatum reipub. esse: atque ita credere, quodcumque imperassetis, factum fuisse, si, quod iussistis, feci. Nam & provinciam in otio, & exercitum in mea potestate tenui: sinibus meæ provinciæ nusquam excessit. Militem non modò legionarium, sed ne auxiliarium quidem ullum quoquam missi: & si quos equiteis decedenteis nactus sum, supplicio affeci. Quarum rerum fructum satis magnum republica salva tulisse me putabo. Sed respublica, si me satis novisset, & major pars senatus; majores ex me fructus tulisset. Epistolam, quam Balbo, cum etiam nunc in provincia esset, scripsi, legendam tibi misi: etiam prætextam, si voles legere, Gallum Cornelium, familiarem meum, poscito. vi. idus Junias, Cordubæ.

ARG. Deplorat prælium ad Mutinam factum.

POLLIO, CICERONI, S. P.

SV. B. E. E. Q. U. Quo tardius certior fierem de præliis apud Mutinam factis, Lepidus effecit, qui meos tabellarios, novem dies retinuit; tamen etsi tantam calamitatem reipubl. quam tardissime audire optandum est: sed illis, qui prodesse nihil possunt, neque mederi. Atque utinam eodem senatusconsulto, quo Plancum, & Lepidum in Italiam accessistis, me quoque iussissetis venire, profectò non accepisset respublica hoc vulnus, quo si qui lætantur in præsentia, quia videntur & duces, & veterani Cæsarum partium interiisse, tamen postmodum necesse est doleant, cum vastitatem Italia respexerint. Nam & robur, & soboles militum interit: si quidem, quæ nuntiantur, ulla ex parte sunt. Neque ego non videbam, quanto usui reipubl. essem futurus, si ad Lepidum venissem. omnem enim cunctationem ejus discussissem, præsertim adjutore Planco. Sed scribenti ad me ejusmodi litteras, quas leges, & concionibus, videlicet, quas Narbone habuisse dicitur, & similibus, palmatè planè necesse erat, si vellem commeatu, per provinciam ejus iter faciens, habere. Præterea verebar, ne, si antè, quam ego incepta perficerem, prælium confectum esset, pium meum consilium raperent in contrariam partem obtrectatores mei, propter amicitiam, quæ mihi cum Antonio, non major tamen, quam Planco fuit. Itaque à Gadibus mense Aprilis binis tabellariis in duas naves impostis: & tibi, & consulibus, & Octaviano scripti, ut me faceretis certiores, quoniam modo plurimum possem prodesse reipubl. Sed, ut rationem in eo, quo sic prælium Panfæ commisit, eodem à Gadibus naves profectæ sunt. Nulla enim post hiemem fuit ante eam diem navigatio. Et hercules longe remotus ab omni suspitione futuri civilis tumultus, penitus in Lusitania legiones in hibernis collocaram. Ita porò festinavit uterque configere, tanquam nihil pejus timerent, quam ne sine maximo republicæ detrimento bellum componeretur. sed, si properandum fuit, nihil non summi ducis consilio gessisse Hirtium video. Nunc hæc mihi scribuntur ex Gallia Lepidi, & nuntiantur, Panfæ exercitum concilium esse: Panfæ ex vultibus

1. Circulatorum quendam auctoritatem. Ita Pall. & vulgatae editiones. Victorius edidit *aditorem*, nec video ab eo reddi rationem. At Victorius nobis ex aliquo libro protrudit *Asenarium*; videturque ei nomen proprium fuisse ejus, de quo loquitur. utrumque libri nostri adserentur.

2. Similis palmatè planè nesci erat. Existat hæc scriptura in Palatino primo ad Gruterianum, quam ex suis quoque indicavit Victorius: quem miror, alias tam liberos, & æticitatis religiosem, hæc sibi tantum

licentiæ sumpsisse, ut illegitimum, quia rarum est, putaret; itaque obrosam nobis *palmatè*, quod illico Lambinus, de quo cito, quid pessimè dixerit, minus erit, in textum recipit. Adhæreo ergo hic Manutio. Futilissimum verò Stephaniscum in suis *Jejunis* ichedialimatis audire parce; præsertim adversus Manutium pro Lambino mentientem. Vulgatum est: *similis: simularum planè nesci erat*. Stevvechianus quoque & Palat. Sext. *palmatè*. præca editio; *palmatè* ram.

